

Sygn. akt III CSK 273/19

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku P. + S. sp. j. z siedzibą w S.

i B. sp. z o.o. z siedzibą w S.

przy uczestnictwie G. sp. z o.o. z siedzibą w K., P. sp. z o.o. z siedzibą w C., M. F. i J. K.

o wpis,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 22 maja 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestnika G. sp. z o.o. z siedzibą w K.

od postanowienia Sądu Okręgowego w N.

z dnia 21 lutego 2019 r., sygn. akt III Ca (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od uczestnika G. sp. z o.o. w K. na rzecz wnioskodawców kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika G. sp. z o.o. w K. od postanowienia Sądu Okręgowego w N. z dnia 21 lutego 2019 r., sygn. akt III Ca (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Z ustaleń faktycznych wynika, że na podstawie aktu notarialnego z dnia 21 stycznia 2013 r. dokumentującego umowę pożyczki, poręczenia, oświadczenie o poddaniu się egzekucji oraz przeniesienie własności nieruchomości na zabezpieczenie, Sąd wieczysto-księgowy dokonał wpisu w księdze wieczystej nr (...) spółki z o.o. P. w D., w miejsce dotychczasowego właściciela, tj. P. + S. sp. jawna

w S. oraz ujawniono w dziale III roszczenie o powrotne przeniesienie własności nieruchomości na rzecz P. + S. sp. jawna w S.

W dniu 16 kwietnia 2013 r. Sąd wieczysto-księgowy wpisał w tej księdze wieczystej, w uwzględnieniu wniosku G. sp. z o.o. w K., hipotekę przymusową na podstawie nakazu zapłaty wydanego przeciwko P. sp. z o.o. w D.

Postanowieniem z dnia 6 września 2018 r. Sąd Rejonowy w N. utrzymał w mocy wpis Referendarza sądowego prawa własności na rzecz P. + S. sp. jawnej w S. oraz wykreślił z urzędu hipotekę przymusową wpisaną na rzecz uczestnika G. sp. z o.o. w K. Podstawą wpisów był akt notarialny z dnia 28 września 2017 r. dokumentujący oświadczenie o przyjęciu przeniesienia prawa własności oraz umowę sprzedaży zawartą pomiędzy P. sp. z o.o. w D. i P. + S. sp. jawna w S.

Skarżący uczestnik zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art. 17 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (u.k.w.h.), przez przyjęcie, że hipoteka przymusowa mieści się w zakresie praw nabytych przez czynność prawną, wobec których mają skuteczność roszczenia i prawa osobiste wpisane do księgi wieczystej; art. 18 u.k.w.h. przez wykreślenie na podstawie tego przepisu hipoteki przymusowej uzyskanej na podstawie tytułu wykonawczego pomimo tego, iż tego typu prawo rzeczowe nie podlega wykreśleniu na podstawie tego przepisu.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.). Nie istnieje potrzeba wykładni wskazanego przepisu, gdy przedstawione kwestie prawne były wielokrotnie rozważane w judykaturze.

W ocenie uczestnika konieczność wykładni wynika z istniejących rozbieżności w orzecznictwie i doktrynie co do tego, czy jest dopuszczalne wykreślenie hipoteki przymusowej na podstawie art. 18 u.k.w.h.

Przy interpretacji przepisów art. 17 i 18 u.k.w.h. należy uwzględnić także zasady wynikające z art. 20 ust. 1 i 2 u.k.w.h. w zw. z art. 11 i 12 ust. 1 u.k.w.h., a także z art. 6 i 7 u.k.w.h. (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2018 r., III CSK 379/16, nie publ.).

W sprawie istotne znaczenie prawne ma okoliczność, iż wpis roszczenia w księdze wieczystej został dokonany w związku z zawarciem w dniu 21 stycznia 2013 r. umowy pożyczki z przewłaszczeniem nieruchomości na zabezpieczenie. Z kolei oświadczenie o przyjęciu oświadczenia przeniesienia prawa własności przedmiotowej nieruchomości wynikało z uprawomocnienia się wyroku zobowiązującego spółkę z o.o. P. w C. do złożenia oświadczenia (akt notarialny z dnia 28 września 2017 r., k. 233).

Artykuł 17 u.k.w.h. stanowi, iż przez ujawnienie w księdze wieczystej prawo osobiste lub roszczenie uzyskuje skuteczność względem praw nabytych przez czynność prawną po jego ujawnieniu, z wyjątkiem służebności drogi koniecznej, służebności przesyłu albo służebności ustanowionej w związku z przekroczeniem granicy przy wznoszeniu budynku lub innego urządzenia. W orzecznictwie wyjaśniono już, że przepis ten stanowi podstawę prawną skutecznego dochodzenia roszczenia zabezpieczonego przez wpis także w odniesieniu do wierzyciela hipotecznego, który uzyskał wpis hipoteki już po ujawnieniu roszczenia. Jego celem jest zapewnienie ochrony uprawnionemu z praw osobistych lub roszczeń w przypadku rozporządzenia nieruchomością, przez które rozumie się taką czynność prawną, której bezpośrednim skutkiem jest przeniesienie, obciążenie albo zniesienie prawa majątkowego. Wprawdzie powołany przepis chroni uprawnionego wyłącznie przed zdarzeniami, które przybierają postać czynności prawnych, jednak w przypadku hipoteki przymusowej, o której mowa w art. 109 u.k.w.h., do jej powstania, oprócz wpisu (art. 67 u.k.w.h.) i tytułu wykonawczego (art. 109 u.k.w.h.), konieczna jest inicjatywa wierzyciela, którą kwalifikuje się jako jego jednostronne oświadczenie woli (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2004 r. III CSK 244/02, nie publ.). Inna interpretacja prowadziłaby do zniweczenia

skutków zasady pierwszeństwa praw osobistych i roszczeń oraz ograniczonych praw rzeczowych ujawnionych w księdze wieczystej (art. 20 ust. 1 i 2 u.k.w.h. w zw. z art. 11 i art. 12 ust. 1 u.k.w.h.), a także rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych (art. 6 i 7 u.k.w.h.). Istota instytucji pierwszeństwa na gruncie ustawy o księgach wieczystych opiera się na tym, że prawo wpisane później nie może być wykonywane z uszczerbkiem dla prawa wpisanego wcześniej, chyba że inne zasady pierwszeństwa wynikają z mocy przepisów szczególnych. W odniesieniu do hipoteki przymusowej ustanowionej na rzecz wierzyciela hipotecznego - uczestnika postępowania nie ma przepisów modyfikujących zasadę pierwszeństwa praw wpisanych w księdze wieczystej (por. powołane postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2018 r., III CSK 379/16 oraz postanowienie z dnia 30 stycznia 2018 r., III CSK 385/16, nie publ.).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej § 5 pkt 5 w zw. § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2016 r. poz. 1668).